

М . М .

ХОДЖАШЕЛИ

ქ.-შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზოგ. გამოცემა № 91.

ილია ჭავჭავაძის

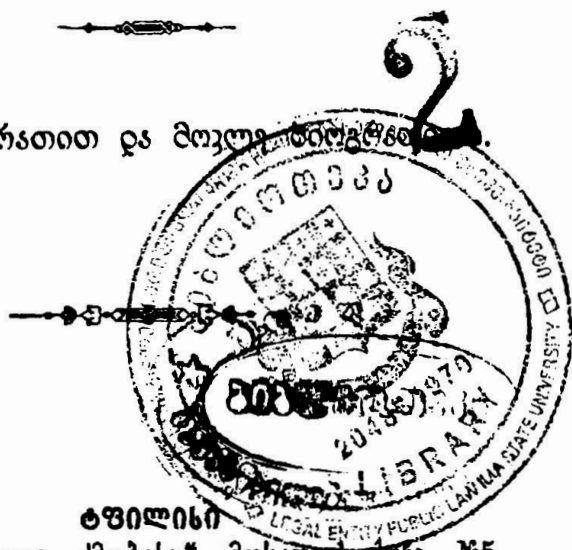
სახალხო ბიბლიოთეკა, № 11.

გლეხთა განთავისუფლების

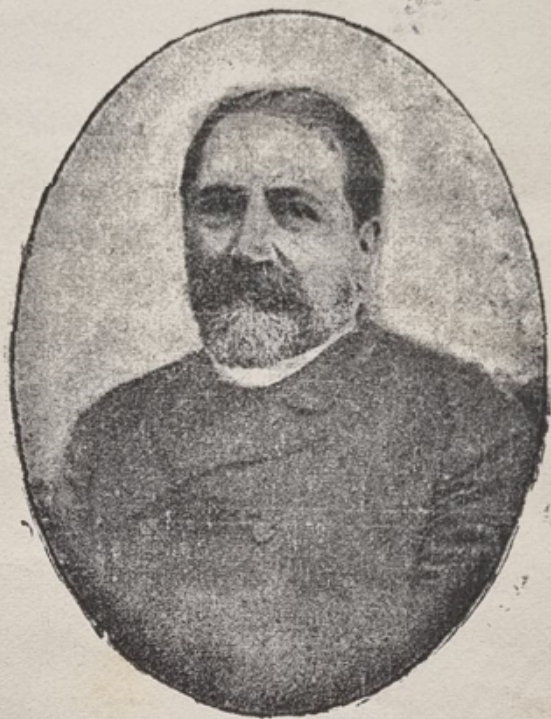
პირველ-დროების

ს ც ე ნ ე ბ ი

ავტორის სურათით და მოკლე ბიოგრაფიით

თბილისი
მსწრაფლ-მბეჭდავი „მობისა“, მოსკოვის ქუჩა, №5.
1908

ილია ჩავჭავაძე

ილია ჭავჭავაძე

დაიბადა ს. ყვარელში (თელავის მაზრა) 27 ოქტომბერს 1837 წელს. პირველ-დაწყებითი სწავლა მიიღო სახლში; თერთმეტი წლისა მამამ მიაბარა ტფილისის ერთ კერძო პანსიონში, საიდანაც შემდეგ გადავიდა გიმნაზიაში.

1857 წელს გაემგზავრა პეტერბურგს და შევიდა უნივერსიტეტში იურიდიულ ფაკულტეტზე. მეოთხე კურსზე იყო, რომ თავი დაანება უნივერსიტეტის სტუდენტების არეულობის გამო, 1861 წ.

1863 წ. დაარსა ჟურნალი „საქართველოს მოამბე“, რომელიც გამოდიოდა ერთი წლის განმავლობაში.

1864 წ., მთავრობა რომ გლეხების განთავისუფლებას შეუდგა საქართველოში, ი. ჭავჭავაძე გაგზავნილ იქნა განსაკუთრებულ მინდობილებათა მოხელედ ქუთაისის გუბერნატორთან, გლეხებისა და ბატონების ურთიერთობის გამოსაკვლევად.

ამავე წლის ნოემბერში დაინიშნა დუშეთის მაზრის მომრიგებელ შუამავლად, ხოლო 1868 წ. მომრიგებელ მოსამართლედ. 1874 წ. თავი გაანება სახელმწიფო სამსახურს და გადმოვიდა ტფილისში, სადაც მალე დაიკავა სათ.-აზნაურო ბანკის თავმჯდომარის ადგილი.

1885 წ. არჩეულ იქნა წ.-კ. საზოგადოების თავმჯდომარედ და ამ თანამდებობაში დარჩა სიკვდილამდის.

1877 წ. დაარსა ყოველკვირეული გაზეთი „ივერია“, რომელიც შემდეგ გადაკეთა ყოველთვიურ ჟურნალად, ხოლო 1885 წ. დღიურ გაზეთად. 1902 წ. „ივერია“ გადასცა სხვებს.

II

მწერლობა ი. ჭავჭავაძემ დაიწყო 1857 წ., როდესაც „ცისკარში“ დაიბეჭდა მისი რამდენიმე ლექსი. შემდეგ მისი ნაწერები იბეჭდებოდა „საქართველოს მოამბეში“, „დროებაში“, „კრებულში“, „ივერიაში“, „მოამბეში“. მის კალამს ეკუთვნის პოემები: „სურათი ყაჩაღის ცხოვრებიდან“ (კაკო ყაჩაღი), „დედა და შვილი“, „აჩრდილი“, „დიმიტრი თავდადებული“, „განდიგელი“; მოთხრობები: „კაცია-აღამიანი“, „გლახის ნამბობი“, „მგზავრის წერილები“, „გლეხთა განთავისუფლების პირველ დროების სცენები“, „სახობელაზედ“, „ოთარაანთ ქვრივი“, „ნიკოლოზ გოსტაშაბიშვილი“, მრავალი პუბლიცისტური, პოლიტიკური და კრიტიკული წერილი: „ცხოვრება და კანონი“, „აი ისტორია“, „სომეხთა მეცნიერნი და ქვათა ღალადი“ და სხ.

ილია ჭავჭავაძე მოჰკლეს 1907 წ. აგვისტოს 30-ს, ს. წიწამურის ახლო. დასაფლავებულია მთაწმინდაზე, ტფილისში.

გლეხთა განთავისუფლების პირველ-დროების სცენები.

(ოთახი მიროვოის პოსრედნიკისა; სტოლი დგას, ზის მიროვოი პოსრედნიკი, რამდენიმე გლეხ-კაცი დგას, ორი მებატონე სკამებზედ სხედან)

პოსრედნიკი. აბა გლახა კრიაშვილო! რადგანაც შენ ყველაზედ წინ მოხვედი, შენ უნდა სთქვა, რა საქმე გაქვს ჩემთან.

გლახა კრიაშვილი. მენა, შენი ჭირიმე, გლახა კრიაშვილი გახლავარ, როგორც მოგეხსენებათ. პაპა-ჩემი აზნაური გხლებიათ ნუგზარ ერისთვის დროსაო, სისხლის წვიმების დროსაო. ასე ამბობენ, თორემ მენა ეგ ამბავი საიღამ მეცოდინება. დიდიხნის კაცი ვიყო, კიდევ ჰო, მაგრამ მაგარი ესა, რომ არა ვარ დიდიხნისა. ბატონი ჩემი—აი დამლახვრა ღმერთმა,—სულ არ მავიწყდება, რომ ეხლა ბატონი აღარ არის, მაგრამ ჩვეულება რჯულოთ უმტკიცესიაო, კიდონ ბატონი წამცდება ხვალმე. ნუ შემრისხამთ, შენი ჭირიმე.

პოსრედნიკი. მაგისათვის შენ არავინ არ შეგრისხავს.

გლახა ჭრიაშვილი. ნუ შემატდენ, შენი ჭირიმე, ჩვენ გლებ-კაცი ვართ, ყველაფერს მალე დავიჯერებთ ხვალმე. როგორ არავინ შემოისხავს, რომ ბძანებაა — ოც და-ხუთი მანეთი წაერთოს და ორმოც-და ათი როზგი დაეკრას იმასო, ვინც თავის ნაბატონარს დღეის იქით ბატონს დაუძახებსო.

პოსრედნიკი. ეგ ვინ გითხრა შენ?

გლახა ჭრიაშვილი. განა გლებ-კაცი რომა ვართ, ზაკონის კანონი ჩვენ კი არ ვიცით, შენი ჭირიმე.

პოსრედნიკი. დღეის ამას იქით, იცოდეთ: ვინც მაგისტანა სულელურს ხმებს ჰყრის ხალხშია, თუ ჩავიგდე, ძალიან დავასჯევინებ. შენც გირჩევ, მეორედ მაგისტანა სულელობა არავისთან აღარ გაბედო. ეგ სულ ტყუილია და ამასთანაც სამარცხვინოა, რომ თქვენისთანა ჰკვიანი კაცები მაგისტანა სულელურს სიტყვებს იჯერებენ. მერე? თქვი, რა გინდა.

გლახა ჭრიაშვილი. მენა? შენი მშვიდობა და დღეგრძელობა, შენი ჭირიმე.

პოსრედნიკი. მაგის გარდა?

გლახა ჭრიაშვილი. ღმთისა და ხელმწიფის წყალობა.

პოსრედნიკი. შენ, ჩემო საყვარელო, თუ მართა მაგისტვის მოსულხარ, მადლობელი ვარ, შეგიძლიან შინაც წახვიდე. ჰხედავ ხალხი მელის, მათი საჩივარიც უნდა მოვისმინო.

გლახა ჭრიაშვილი. არა, შენი ჭირიმე, მე-

ნაც მოსახსენებელი მაქვს. აგრემც ღმერთი დიდ ღლეს მოგცემს, პატარა მომისმინე. ამათთვის დიდი ბედენა არ არის, რომ ცოტა კილონ მოიცადონ. მოგახსენო, შენი ჰირიმე?

პოსრედნიკი. გეუბნები, სთქვი-მეთქი და შენ კი ხევის ბერისავით ლოცვა-კურთხევას მეუბნები, თითქო დასამწყალობელად მოსულობარო. აბა რა გინდა, სთქვი.

გლახა ჭრიაშვილი. მენა? ეს მინდა, შენი ჰირიმე, რომ პაპა-ჩემი აზნაური გხლებიათ ნუგზარ ერისთვის დროსაო, თუ გაგიგონიათ, სისხლის წვიმების დროსაო. ასე ამბობენ, თორემ მენა რა ვიცი? დიდიხნის კაცი არა ვარ, რომ ნუგზარ ერისთავი მხსომებიყო, ეს კი ვიცი, რომ სისხლის წვიმების დრო ყოფილა. (პოსრედნიკი, თითქო მობეზრდაო, მხრებს იწევს) არა, ნუ გამიწყრები, შენი ჰირიმე, ერთი, დალაგებით მომახსენებინე ჩემი გულის დარდი, როგორც ზაკონის კანონია.

პოსრედნიკი ვინ გიშლის? ოღონდ ამას გთხოვ: ძალიან ნუ გააგძელებ, მოკლედ მითხარი.

გლახა ჭრიაშვილი. ოო, გადღეგრძელა ღმერთმა! მაშ ისევ თავიდან დავიწყებ და ბოლომდინ გავალ, თუ მიბძანებ.

პოსრედნიკი. თუნდა თავიდან დაიწყე, თუნდა ბოლოდან, ოღონდ კი მალე შემატყობინე, ჩემთან რა საქმე გაქვს.

გლახა ჭრიაშვილი. აი შენ ღმერთს კი ვენაცვალე! მაშ თავიდან მოგახსენებ.

პოსრედნიკი. ბბანე.

გლაზა ჭრიაშვილი. ისე დალაგებით მოგახსენებ, შენი ჭირიმე. სიჩქარით, შენი ჭირიმე, თქვენც კარგად მოგეხსენება, სოფელი არავის მოუჭამია. მოსამართლე ხელმწიფის ყურია, უნდა ყველაფერი თავიდან ბოლომდინ გაგაგებინო. თუ წყალი სათავეშივე ამღვრა, ბოლომდინ მღვრიედ ივლის, ამიტომაც მინდა ისევ თავიდან დალაგებით მოგახსენო, იმიტომ რომ კარგად დალაგებით დაწყობილი თავიდანვე საქმე ბოლომდინ ანკარა წყაროსავით გავა. ეს თქვენ უფრო კარგად მოგეხსენებათ, თორემ მენა ამებებისა რა მეცოდინება? ერთი რეგვენი გლეხკაცი ვარ, ჩემს დღეში სამართლის კარი არცკი დაშინახავს, რა ფერია: წითელია, თუ შავი? იქნება თეთრიც იყოს, ვინ იცის? მენა ის თვალითაც არ შინახავს, მაღალი ღმერთის ღმთის-რისხვა და თქვენი ღმთის-რისხვა არა მაქვს, მართალს მოგახსენებ. აი ამიტომაც მინდა თავიდან დავიწყო. ისე სჯობია, თავიდანვე დალაგებით მოგახსენო: პაპა-ჩემი აზნაური გხლებიათ—ეს დიდი ხნის ამბავი გახლავს—ნუგზარ ერისთვის დროსაო, თუ გაგიგონიათ, სისხლის წვიმების დროსაო. ასე ამბობენ, თქვენი ღმთის-რისხვა არა მაქვს, თორემ მენა იმ დროებისა რა მეცოდინება. დიდი ხნის კაცი როდი ვარ. მართალია წვერ-ულვაშში ქალაჩა გამომრეგია, მაგრამ მაგარი ესა, რომ დიდი ხნისა არა ვარ. ასე კი ნუ მხედამთ, რომ გაეთეორებულვარ. ჯაფამ გამტეხა, შენი ჭირიმე, ჯაფამ. რაც მენა ბატონის ბეგარაში

ოფლი მიღვრია, სულ რომ ერთად მოვკრიბო, ზღვა იქნება, თქვენი ღმრის რისხვა არა მაქვს. თორემ რა გამტეხდა აგრე მალე. მენა ბევრი ვიყო, ბევრი ვიყო, სულ ბევრი ვიყო, (ჩაფიქრდეს) რალა სიტყვა გაგიგძელო, გაგიგძელდეს სიცოცხლე, იმ დღეს ჩვენ სოფელში რომ ბძანდებოდი, აი პატარა საყდარი არ გახლავთ, აი ხალხი რომ მოაგროვე და ხელმწიფის სიტყვა რომ გამოგვიცხადე, აი იქავ ჩვენებიანთ წინა—ის საყდარი სულ არ იქნება ხუთი წლით ჩემზედ წინ აშენებული. აბა მას აქედ რა ხანი უნდა იყოს გასული. ჩოტკის კაცი, მალე მტერი მოგიკედეს, მალე მავას გამოიციცნობდა და იტყოდა: მაგდონი არაფერი ხანიაო გასული, მაგრამ მაგარი ესა, რომ კაცმა შემომხედოს ასის წლისა ვეგონები. ჯაფამ და ბატონის სამსახურმა აგრე იცის, თორემ არც ისე ხნიერი ვარ. სულ აკი მოგახსენე, ის საყდარი ხუთის წლით ჩემზედ წინ არის აშენებული-მეთქი. მენა ახლა ასე, რომ მოგახსენებთ საყდარი-მეთქი, საყდარი ხომ საყდარია, თქვენ ეს უფრო კარგად მოგეხსენებათ, მაგრამ მაგარი ესა, რომ ხორციელი ადამიანი სულ სხვა არის ასე, რომა... ეჰ, რალა სიტყვა გაგიგძელო, გაგიგძელდეს სიცოცხლე, მაინც და მაინც ადამიანი სულ სხვა არის. თუნდ ეგეც არ იყოს, მაინც ხომ საყდარი ქვა და კირია, ადამიანი კი სულ სხვა არის ასე, რომა...

ერთი მეზატონეთაგანი. (თითქო მოთმინებიდამ გამოვიდა) ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს, კაი დღლა-ბება გცოდნია.

გლახა ჭრიაშვილი. (დაცინებას ვერ მიხვედრილ) რა ექნა, შენი კირიმე, ზოგჯერ თქმა სჯობს არა თქმასაო.

იგივე მებატონე. ზოგჯერ, ძმობილო, თქმითაც დაშავდების.

მეორე მებატონე. დაეხსენ, სიტყვას ნუ აწყვეტინებ, თორემ მე რომ მაგისი ამბავი ვიცი, ეგ ისევ თავიდან მოგვიყვება და შენი მტერი, ჩვენი საქმე იქნება.

ერთი გლეხთაგანი. რა დაგემაართა, ადამიანო, ფეიქრის ქსელსავით გააბი და აღარ ათავებ.

გლახა ჭრიაშვილი. (გლეხს) კუმ ფეხი გამოუყო, მეც ნახირ-ნახირო. შენა, შვილო, რა გაქარს? სხვა სხვის ომში ბრძენიო, მე კი არა მკითხავ, რა ნაღველი მაწევს.

პოსრედნიკი. კითხვით კი გკითხავთ და რომ არ იქნა ვერ შეგვატყობინე.

გლახა ჭრიაშვილი. ლამაზად კი დავიწყე და რომ არ მათავებინებენ. ჰო, იმას მოგახსენებდი: ის სიყდარი სულ არ იქნება ხუთის წლით ჩემზედ წინ აშენებული, დიდი ხნისა რად ვიქნები? მაგრამ მაგარი ესა, რომ მაინც და მაინც ჩემ წილს წყალს კიდონაც ჩაუვლია. მენა ბევრი, ბევრი, ძალიან ბევრი რომ ვთქვა— ერთი ხუთიოდ წელიწადი იქნება კიდონ ვიცოცხლო, ახლა ხუთი არ იყოს, შვიდი იყოს, შვიდი არ იყოს, ათი იყოს, სიტყვაა. ჯაფამ ძალიან გამტეხა. აი, შენი კირიმე, თოვლივით

კი გამათეთრა და, — ღმერთმა ასე თქვენც გაგათეთროთ.

პოსრედნიკი. მადლობელი ვარ დალოცვისათვის, სხვა?

გლახა ჭრიაშვილი. სხვა ისა, შენი ქირიმე, რომ პაპა-ჩემი აზნაური გზლებიათ, დიდი ხნის ამბავს მოგახსენებ — ნუგზარ ერისთვის დროსაო, სისხლის წვიმების დროსაო, ასე ამბობენ თორ...

პოსრედნიკი. მე შენ როგორც გატყობ, დღეს შენის საქმის გათავებას არ აპირებ მოდი ერთ რასმეს გირჩევ: პატარა ხანს იქით მიდევ: მე ჯერ ამათ გამოგვითხავ თავიანთ საქმეს და მერე მომიყევე შენი ამბავი. შენთვისაც კარგია, უფრო კარგად მოიფიქრებ.

გლახა ჭრიაშვილი. უჰ, დღეგრძელობა მოგცეს ღმერთმა, ეგ ძრიელ კარგად ბძანე. დიად კარგი გახლდებათ. გულის ყურს მოვიკრებ და უფრო დალაგებით მოგახსენებ. ახლა ხომ მოგეხსენება, გლეხ-კაცი ვარ. მართალია, ჩვენს სოფელში სიტყვა-პასუხიანს კაცს მეძახიან, მაგრამ მაგარი ესა, რომ მაინც კიდევ თქვენი საკადრისი სიტყვა-პასუხი სად მეცოდინება, — ერთი ბეჩავი გლეხი-ვარ. ასე, რომ ჩვენობაში სიტყვა-პასუხს კარგად გამოვიყენებ, თქვენთან კი მოფიქრება სჯობია. ეგ კაი სიტყვა ბძანე: ჩემთვის ლამაზად გულის ყურს მოვიკრებ, ახლა გლეხ-კაცი ვარ, ბევრი რამ მავიწყდება ასე, რომ ნახევრის ნახევარიც ვერ მოგახსენებ.

ნე რომ მოვიფიქრებ და მოვისაზრებ კი ყველაფერს ზღაპარსავე მოგახსენებ, ასე რომა თქვენ. . . .

პოსრედნიკი. კარგი, კარგი. (მეორე გლეხს) აბა, ეხლა შენი რიგია. რას იტყვი? (ამ დროს შუა მოკა მოხუცებული აზნაურშვილის ქვრივი).

ქვრივი. (სხაპსხუპით). თქვენმა მზემ ეს მეორედ მოსვლის ნიშნებია, ღმერთო, დაგვიფარე (იწერს ზიჯჯვას). რა ამბავი მოხდა, თქვენი კირიმე! სისხლით ნაშოვნი ყმები, მეფე ერეკლის თორმეტის ბექლით დამტკიცებული ოქმები თავზე დაგვახის კი და! (გლეხებს) გიხარიათ განა, თქვე უბედურის შვილებო! ჰი!... (ქაქაქას აუჩის) მეხი კი დავაყარე თქვენ ტილიან თავებს!.. როგორ კისერ მოღერებულები დგანან გუშინდელი მატლები!.. უუ, უწინამც დღე გაგქრობიათ! . . .

პოსრედნიკი. მე გთხოვთ მაგათ თავი დაანებოთ და თქვენს გაუფთხილებელ სიტყვებსა ცოტაოღენი პატივი დასდვათ, აქ მოედანი არ არის. თუ რამ საჩივარი გაქვთ, მერე მიბძანეთ. ჯერ ამათ უნდა მოვუსმინო, რადგანაც ესენი თქვენზედ წინ არიან მოსუ ონი.

ქვრივი. (ისევ სხაპსხუპით) სულაც არა თქვენმა მზემ! ვინ მოგახსენათ? მაგათ ჩემზედ წინ უნდა ილაპარაკონ, მაგათ? მაშ მე კეთილშობილის ქვრივი აღარა ვყოფილვარ, მაშ მე. . .

პოსრედნიკი. დამშვიდდით. წესისა და რიგის აღსრულებით თქვენ თქვენი კეთილშობილება არ ჩამოგერთმევათ. სამართალი ამას ითხოვს, რომ, ვინც

წინ მოვა, ყველაზე უწინარეს საქმე იმას უნდა გაუთავდეს.

ქვრივი. სულაც არა თქვენმა მზემ! აზნაური-შვილს, წინ მოვა თუ მერე მოვა, გლეხთან ყოველთვის პირველი ადგილი აქვს, თავადს კიდენ აზნაურთანა. ჩვენც ვიცით კანონები, აქაო და თორმეტი შკოლა არ გამოგვივლია, ასე გგონია, არა ვიცოდეთ-რა. მეფე ვახტანგის კანონი ჩვენც წავგიკითხავს. თუ ეს კანონებიც შეუცვლიათ, გამოგვიცხადეთ მაინცა. (გლჟებს) აი თქვე გველის წიწილებო, გიხარიანთ განა!..

პოსრედნიკი. უმორჩილესად გოხოვთ მაგათ თავი დაანებოთ და იმ ადგილს, საცა ბძანდებით, პატივი დასდეთ და სატყვა ფრთხილად იხაროთ.

ქვრივი. (გულამომჯდარად) აბა ეხლა აგვიშენდა ჩვენ კეთილშობილებს ოჯახები, აი. თქვენც ჩვენი მიწა-წყლის შვილს, კეთილშობილის სისხლსა და ხორცს ამათი მხარე გკერიათ. აბა თქვენგან რაღას უნდა მოველოდეთ? (გლჟებს) დახე, დახე ამ ცოდვიშვილებს, რა ღიმილი მოსდით! (მაუბრუნდება შეპატონებს) რას გაჩუმებულობართ, კაცები არა ხართ, ხმას ვერ ამოიღებთ? ცა თავზედ გვექცევა. (ზოსრედნიკს) აბა მე რაღა მეთქმის!.. რაღა სამართალი უნდა მომეცეს თქვენგან, თქვენც ამათი მხარე გკერიათ, კეთილშობილის ქვრივს მეუბნებით, სიტყვა ფრთხილად იხმარე გლეხ-კაცთანაო. ისღა დაგვრჩენია: გულზედ ხელები დავიკრიბოთ და წყალში ჩავცვივდეთ. სხვა რა გზა გვაქვს. თქვენი ჭირიმი, ეს

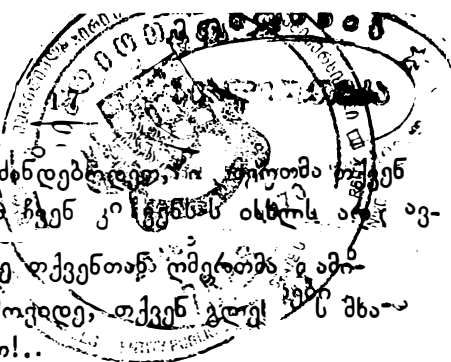
რა მესმის: გლახთან ენა მოიკნინტო!.. მაშ ჩვენ რაღა ვყოფილვართ. (გლახებს) გიხარიათ განა! დაიცადეთ, შხამად ამოგივათ ეგ სიხარული. (პასუხად) ამ დალოცვილმა ხელმწიფემ, ვსთქვათ, ყმები ჩამოგვართვა, კეთილშობილება ხომ არ ჩამოურთმევია, რას გვემართლებით?

პოსრედნიკი. მესამელა გთხოვთ, ღონისძიება მომცეთ ამ გლახებს საჩივარი მოვეუსმინო. დაბდნდით, თქვენი რიგიც მოვა.

ქვრივი. რაო? მე განა მაგათი ამხანაგი ვარ, რომ მაგათ რიგში ჩავდგე, მაგ კახურ ღორებშია. უწინამც დღე გამჭრობია!..

პოსრედნიკი. (მოთმინებილად გამოსული) მე ძალიანა ვწუხვარ, რომ თქვენ თქვენის ურიგო ლაპარაკით იძულებულ გამხდით, გთხოვთ აქელამ გაბდნდეთ.

ქვრივი. (პატარად ფიქრ-მიცემული) რაღა, თქვენი ჰირიმე, რისთვის? კახური ღორები რომ ვსთქვი, სხვა ხომ არაფერი. მაშ განა ტყუილია? ბატონო, ეგენი არ არიან, რომ ოცდა ხუთ-ხუთ მანეთად დააფასეს! კახური ღორი, თქვენმა მზემ, ზოგჯერ მეტადაც იყიდება. მაგ სულელებს ფიქრადაც არ მოუვიდათ, რომ ერთი ოცდა ხუთ-ხუთიოდ მანეთი თითონ ზედ დაეყარათ, რომ კაცი კაცის ფასად გასულიყო. აი გლახები მაგისთანა უსვინდისონი არიან, აი, რომ თავის თავის ფასიც არ იციან. თქვენ კი მიბდნებთ, გლახთან სიტყვა ფთხილად იხმარეო. აბა როგორ ვიხმარო, მაგის ღირსნი არიან განა

ეგენი?... მშვიდობით ბძანდებოდეთ, თუ თქვენ
მშვიდობა მოგცემს და ჩვენ კი შეგნას ისტორია ავ-
კარგავთ. მშვიდობით, მე თქვენთან ღმერთმა და
ფაროს, რომ კიდევ მოქალაქე, თქვენ გლეხი მხა-
რე გქერიათ. მშვიდობით!..

პოსრედნიკი. მშვიდობით ბძანდებოდეთ.

ქვრივი. მაშ მითხოვთ რაღა? კეთილშობილის
საჩივარის მოსმენა არ გინდათ?

პოსრედნიკი. მე არ გითხოვთ, თუ თქვენს
რიგს მოუყვლით და რიგიანად ილაპარაკებთ.

ქვრივი. მაგას თავის დღეში ჩემს თავს არ ვა-
კადრებ. ღმერთმა დამიფაროს, თქვენთან ვიჩივლო
როდისმე. აზნაურსა და კეთილშობილს თქვენთან
სამართალი არა ჰქონია. (ქვრივი გავა და შეჩერდა
ში შესვლა სხვა შეპატონეს. ამათი ჯანაყის ხმა ის-
მის პოსრედნიკის ოთახში).

მებატონე. ჩემო რძალო, სად მიბძანდები?

ქვრივი. ჯანაბას, ჩემო მაზლო, ჯანაბას! ეხლა
დაგვიდგა ჩვენ თვალი, რომ მაგისთანა მოსამართლე
დაგვინიშნეს!

მებატონე. როგორ?

ქვრივი. ასე რომ შენაო, რადგანაც მებატონე
ხარო და კეთილშობილიო, გლეხთან წინ არ უნდა
წამოდგეო; გლეხთან პირში ბურთი უნდა გედოსო;
თუ ხმას ამოიღებო, კრძალვითა და შიშით უნდა
ამოიღოვო; არ უნდა უჩივლო გლეხსაო. თქვენ-
თვის ეხლა სამართლის კარი დახსულიაო; რაც
არიან ეხლა, გლეხები არიანო; მე თქვენს საჩივარს

ყურსაც არ ვათხოვებო; ბატონყმობა გადავარდაო და თქვენ ვილა ყრიხართო, სწორედ ამ სიტყვით, ვილა ყრიხართო.

მებატონე. (შეკრთომით) არა თუ ღმერთი გვამს?

ქვრივი. თქვენზედ მიწა არ მენახოს.

მებატონე. არა ისე სთქვა, თქვენ ვინა ყრიხართო!

ქვრივი. სწორედ მაგ ლექსით. მერე კიდევ რაო? (ჩაფიქრდება და იგონებს) ასეო, ისეო, თქვენ ვინა ყრიხართო. მერე ვისთან მითხრა? ოთახი სავესეა იმ ძაღლის გავარდნილებითა.

მებატონე. არა მჯერა.

ქვრივი. შედი და დაიჯერებ. მე კი ღმერთმა დამიფაროს, მაგასთან ვიჩივლო, ვილაცა გდებულა ეგ თქვენი მირუა, თუ ვილაცა.

მებატონე. (შედის ჰოსრედნიკის ოთახში; ქვრივი ჟუჟრუტანიდამ იუურება ყურებ-ატქვეტილი). პოსლადნიკს ვახლავარ, მე გახლავარ...

პოსრედნიკი. კარგად გიცნობთ. დაბძანდით, თქვენი ჭირიმე (სკამს მჭედგამს. მებატონე ჯდება).

მებატონე. (თავის თავად) ფიცი მწამს და ბოლო მაკვირებს! ეს კაი თვალითა ვნახე. (ამდრახ გაიღება კარები და შემოგარდება ისევ ის ქვრივი).

ქვრივი. თუმცა თქვენ არ გინდათ ჩემი საჩივარი მოისმინოთ, მაგრამ მე მაინც ჩემსას არ დავიშლი, ჩემს საჩივარს ვიტყვი. თუ სამართალს არ მამცემთ, დაილოცა ხელმწიფე, თქვენზედ დიდი მო-

სამართლეებიცა ჰყავს; მარტო თქვენს ანაბარად არა ვართ გაშვებული.

პოსრედნიკი. აი სკამი ინებეთ. ჯერ ამ გლესს უნდა გამოგკითხოთ თავისი საჩივარი. (გლესს) აბა რასა სჩივი შენ?

მეორე გლეხი. მენა იმასა ვჩივი, შენი ქირიმე, რომ ბატონმა ვენახი ჩამომართო, მამა-პაპის აშენებული.

პოსრედნიკი. რამდენი ხანია მას აქედ?

მეორე გლეხი. იქნება ერთი ათი-თორმეტი წელიწადი. მე მაშინ ღამის მეხრეობა შემძლებია, როცა ეგ მომხდარა

ქვრივი. (აწეკუტიანებს გლესს სიტყვას). მე მაგას ვერ მოვითმენ, რომ მაგან ჩემზედ აღრე საჩივარი მოგახსენოს. მე კეთილშობილის ცოლი ვარ, კეთილშობილის სისხლი მიდგა. მე ჩემს საჩივარს მოგახსენებ: ჩემმა გლესმა ..

პოსრედნიკი. (წერფმით). ბატონო, გთხოვთ ღონის ძიება მომცეთ ჯერ ამას მოვუსმინო. (გლესს). ჩაო, რა სთქვი, როდის ჩამოგართო ვენახი?

მეორე გლეხი. ერთი ათი-თორმეტი წელიწადი იქნება, შენი ქირიმე!

ქვრივი. ჩემმა კაცმა...

ახალი მოსული მებატონე. ჩემო რძალო! და-აცალე, რას გეფხირები ხოლმე ღაპარაკში.

ქვრივი. ვის დაეცალო, ვისა?.. ამ ტყლაპსა!.. ოჰ, დიდი რამ მომხდარა, თუ მებატონეს მაგისათვის ვენახი წაუღრმევია. კარგია, რომ ეგ თითონ

ძალღზედ არ გაუცვლია. ვერ უყურებთ! რა დრო მოვიდა? რაზედ ჩივიან? აი გეცოდნოდა, მე ვიცოდი, როგორც ძაღლის ლეკვებზედ გაგცვლიდით. დააცალე! უკაცრაოდ. მე ის არ გახლავარ, მითხრან: დაჯექ, დაეჯდე; მითხრან: ადეგ, ავდეგ. კეთილშობილის ცოლს მეძახიან, მე ჩემის თავის პატივი ყველგან ვიცი. (ზოსრედნიკს) არა თქვენგანაც მიკვირს, მაგისთანა ზღაპრებს ყურს როგორ ათხოვებთ? ვენახი ჰქონია და ბატონს წაურთმევია. დიდი რამ მომხდარა, თქვენმა მზემ! როგორ გაუბედნია მებატონეს!.. (გლეხს). მეხიკი დავაყარე თქვენს თავს!.. კიდეც რომ.. სჩივიან. ვერ უყურებთ, ბატონზედ სჩივიან. აი სად არის ის დრო, რომ ეხლა შენი ბატონი მაგისათვის არ გაგაწვევინებს და ფეხებიდამ თავამდე ტყავს არ აგაძრობს. კიდეც რომ სჩივის? უი უწინამც დღე გაგქრობიათ!.. (ზოსრედნიკს). განა მაგათ საჩივარიც შეუძლიანთ მებატონეებზედ! მაგრამ რა? თქვენ მაგათი მხარე გკერიათ და ყველაფერს ნებას მისცემთ, ვინ არის ბატონი.

ზოსრედნიკი. (მოთმინებულად გამოსული). მე იმოდენა მოთმინება ვიქონიე, რომ თქვენს უსაქმო ლაპარაკს აქამდინ ყური ვუგდე. რადგანაც ეხლა ვხედავ, რომ მაგ უთავ-ბოლო ლაპარაკს ბოლო არა აქვს, გთხოვთ ან თავი დაგვანებოთ და შინ წაბძანდეთ, ან დაბძანდეთ და ხმა აღარ ამოიღოთ, მინამ თქვენი რიგი არ მოვა.

ქვრივი. (სხამსხუბით) ჩემმა გლეხმა ამ ორის

კვირის წინად ქალი გაათხოვა, მღვდელმა უჩემოდ ჯვარიც დასწერა და საჩექმეს არ მაძლევს. მე გთხოვთ საჩექმეც წამირთოთ, როგორც რიგია და კანონია და მღვდელიც გააკრეპინოთ. (გლეხებს). ოლოლო თქვენ!.. დავასწარით, თუ არა! ჰი! ეხლა თუნდ სალამოდინ ვიჯდები. მე ჩემი კი შევესრულე და!.. ხმასაც არ ამოვიღებ, ო თქვენმა მზემ, ეხლა ხმასაც არ ამოვიღებ. (ჯდება სკამზე და გამარჯვებულად იტყუება).

პოსრედნიკი. (გლეხს). შენ, ჩემო ძმაო, ის ვენახი ველარ დაგიბრუნდება, რადგანაც შენ თითონ ამბობ, ათი-თორმეტის წლის წინად ჩამომართოვო.

მეორე გლეხი. დიად, წინად იყო ეგ ამბავი, — კაცმა მართალი უნდა სთქვას.

ქვრივი. (თავის მაზღს შეპატონეს). გაიგე, ჩემო მაზლო, ჩემო ძმაო! აი მეხი-კი დავაყარე მაგის კეთილშობილებას, ჩვენ სახლიდამაც გვაგდებს და მაგ ტილიან გლეხს კი „ძმაოს“ ეუბნება.

მეორე გლეხი. მაშ მენა აღარა მეშველება-რა, შენი კირიმე!

პოსრედნიკი. თუ კანონზედ მივარდა საქმე, ვერაფერი, მაგრამ მე შენ შეპატონესთან შოვილაპარაკებ, იქნება შეგაბრალო და თითონ თავის ნებით დაგიბრუნოს.

მეორე გლეხი. მადლობელი, შენი კირიმე, შენი (გაჯა).

ქვრივი. (თავის მაზღს ჩუმად) ვისი კაცია? (მაზღი ჩუმად ეუბნება, ვისიგ არის) კიდევ იმიტომ! .

ის დიდი კაცია მაგის ბატონი და იმიტომაც მაგ ტურტლიანს ვერა უშველარა. მეც არ გამიკვირდა, გლეხი როგორ გაამტყუნა-მეთქი, — თურმე ნუ იტყვი, იმისი ჰმინებია.

პოსრედნიკი. (პირველს შეპატონეს). აი თქვენი გლეხიც ჩემს დაბარებაზედ გაიხლათ, რას უჩივით?

პირველი მებატონე. ვხედავ. მაგაზედ ჩემი ხუთი თუმანი ყალანია და აი რამდენჯერ მითქვამს და არ მაძლევს.

პოსრედნიკი. (ამ შეპატონის გლეხს). მართალია, რასაც შენი მებატონე გიჩივის?

გლეხი. ჰაი, ჰაი, მართალია. (შეპატონეს). მაგრამ, ბატონო, მაგისათვის რად შეიწუხეთ თავი. აკი მოგახსენეთ, კავკავს ურმები გავისტუმრე და რაწამსაც ჩამომივლენ, მაშინვე მოგართმევ-მეთქი.

პოსრედნიკი. მაშ, შენ თანახმა ხარ, მიართვა ეგ ფული?

გლეხი. ჰაი, ჰაი! მაშ არა? მაგისათვის ჩემს სულს როგორ დავუშმიმებ. რაც თავი შემისწავლია, შენი ჭირიზე, მე ვინახავ მაგათა, მაგათის მადლით ღმერთი მეც ბლომად მაძლევს. მე ჩემს მებატონეს როგორ ვუღალატებ, ღმერთი მაგათ მაგიერ მიხდის. (შეპატონეს) ბატონო, შენი ჭირიზე, რაკი ეგრეა და ძალიან გიჭირს, დღესვე ავიღებ ვალადა და თქვენ კი არ შეგაწუხებთ. მეტყოდი, შე დალოცვილო, თუ ძალიან გიჭირდა და ღვთის მოღალატე ვიქნებოდი, თუ თავი ქვას არ მეხალა და არ მეშოვნა.

მაგისტრის როგორ გაჩვენებდი! ვაი შენ, ჩემო თავო!.. საჩივრად საქმეს როგორ გაგიზღიდი.

პოსრედნიკი. ბარაქალა, რომ აგრე მუყაითი ყოფილხარ შენის მოვალეობის აღსრულებისათვის; წადი, უშოვნე და ჩააბარე.

გლები. ჰაი, ჰაი, ჩავაბარებ დღესვე; (შემატონეს) წამოხადებდი, ბატონო?

(შემატონე ადგება და გაქურდება გლებს).

ერთი მოხუცებული მებატონე. (თავისთავად ხმა-მღელა) ვინა სთქვა,—გლებმა ჩვენზედ გული აიყარაო. მიუქარავს, ვინც ამას იტყვის დღეის შემდგომ. კაი კაცი ყოველთვის კარგი იქნება.

პოსრედნიკი. დიად, პატიოსანი გლები ყოფილა (მოხუცებულს შემატონეს) ახლა თქვენი საქმე უნდა გავარჩიოთ. ეს თქვენი ნაყმევი იაკო შაიაშვილი იძიებს თქვენგან ერთ რაღაც მიწას საკუთრებად; აი ნასყიდობის ქაღალდიცა აქვს (შეაწოდებს ქაღალდს).

მოხუცებული მებატონე (ღიმილით). მე, შენი კირიმე, უწინდელი კაცი ვარ, კითხვა არ ვიცი, (გლებს) იაკო! ეგ რა მიწაა?

იაკო შაიაშვილი. აი, შენი კირიმე, ღელის მიწას რომ ეძახიან, ჩვენებიანთ მიწის გვერდზედ, აღმა-დაღმა მიწა

მოხუცებული მებატონე. ის განა ნასყიდი? როდინდელი?

იაკო შაიაშვილი. პაპი თქვენისაგან უყიდნია პაპა-ჩემსა.

მოხუცებული მებატონე. პირველად მესმის. მაშ პაპი-ჩემის ხელი უნდა ეწეროს მაგ ქალაღზედ. ცხონებულმა წერა კარგად იცოდა. ბიჭო და, თუ ნასყიდი იყო, ღალას რაღად მაძლევდი.

იაკო შაიაშვილი ბატონი იყავ და გაძლევდი, მე რა წინააღმდეგობა შემეძლო. მენა და შენა იმისთანა ბატონ-ყმობა არა გვქონია, რომ ამედო თავი და სხვასავით მეჩივლა. ღალას რად გაძლევდი? იმიტომ გაძლევდი, რომ შენზედ მენა ჩემი ღლენი არა დამკარგვია რა. ჩვენი ბატონ-ყმობა ბატონ-ყმობა არ იყო, სესხი და ვალი იყო: მენა შენ მინახავდი და მენა შენ გინახავდი. ჩვენთვის ბატონ-ყმობა არ გადავარდნილა, ისევ ისე შენ ერთგულ იაკოდ მიგულე.

მოხუცებული მებატონე. მაშ თუ აგრეა, ჩემო იაკო, ეგ ქალაღი ჯერ ჩემთვის უნდა გეჩვენებინა. მე და შენში სხვა კაცი რა საჭირო იყო? ისეც მოვშველდებოდით. ეგეც რომ არ იყოს, ერთი ორიოდ ღლის შავ მიწას როგორ დავიშურებდი შენთვის: შენი ღლენი ჩემს ერთგულებაში დაგილამებია.

იაკო შაიაშვილი. ნუ მიწყენ, შენი კვნესა მე. რა ვიცი! საშვილიშვილო საქმეა. მენა და შენ რომ ცას შევებერებულიყავით, მაშინ არა მენაღვლებოდა-რა, შენთან არა გამიჭირდებოდა-რა. ვინ იცის, ჩვენ რომ აღარ ვიქნებით, რა მოხდეს? ქალაღს დამტკიცება უნდა. იქნება ტყუილიც არის, ვინ იცის? ნუ მიწყენ, შენი კირიმე! საშვილიშვი-

ლო საქმეა, ბატონო, და თუ მართლა წყენულობ, მალე მტერი შენ მოგიკვდეს, მალე იაკობ ეს ქალღმერთი შენის ჭირის სანაცვლოდ გახადოს. ორი დღის მიწისთვის შენ დაგკარგავ?! ამ თვარატინას ჩვენს სიყვარულს როგორ დავარღვევინებ!

ქვრივი. (თავის თავად ბუტბუტებს) ოო, შე ჭრელო გველო, ფარისეველო! რა რიგად უძვრება გულში!.. უი ნეტავი ერთი შენი ბატონი მე ვიყო!..

მოხუცებული მებატონე. მართალი ხარ, იაკო, საშვილიშვილო საქმეა. (ცოტა ადუღეებით). მე აღარა მეთქმის-რა. (შოსრედნიკს) აბა ერთი წაიკითხეთ, რა სწერია. აი, ბატონო პოსრედნიკო, პურმარილობა ბატონ-ყმობაშიაც ყოფილა თურმე! (შოსრედნიკი ჭკითხულობს ქაღალდს).

პოსრედნიკი. (ბოჯას) „ხელს ვაწერ უთრუთი... შეილი“.

მოხუცებული მებატონე. უთრუთი პაპა-ჩემი გახლდათ. (გჯეხს). მაშ რაკი აგრეა, თუნდ შენი ერთგულობა და პურმარილიც არ მახსოვდეს, მაინც და მაინც პაპა-ჩემის ნაფურთხსაც არ ვუღალატებდი. მე, მართალია, ერთი ღარიბი აზნაურშვილი ვარ, ერთი ორიოდ დღის მიწა ჩემის სახლობისთვის დიდი რამ არი, მაგრამ, რაც უნდა იყოს, პაპა-ჩემის სახელს მე მჩვრად არ გავხდნი. მომიცია შენთვის, ჩემო იაკო, ღმერთმა კაი კაცობაში გამოგიყენოს!

ქვრივი. (წაბუტბუტებს) მიუცია!.. მუხრან-ბატონი მობძანდა და უწყალობა!.. დიად, სწორედ დაგიმადლებს კი!..

მოხუცებული მებატონე. (თითქმე ეწეინა). ყველას, ჩემო დაო, თავისი თავი აბარია. მე მუხრან-ბატონი არა ვარ. მე ერთი ღარიბი აზნაურ-თაგანი ვარ, რომელსაც ერთი ლუკმა ღარიბული პური აქვს და ჰცდილობს, რომ ის ლუკმა შეერგოს. დამიბადლებს, თუ არა—ეგ თითონ იცის. მე კი როგორც მივლია, საფლავის კარებამდინ ისევ ისე ვივლი. (გლქს) იაკო! მე და შენ, მგონი, ერთმანეთზედ გულს არ ავიყრით!

იაკო შაიაშვილი. უწინ ჩემზედ მიწა გენახოს! შენი ჭირი მენა ვარ, ჩემი ლხინი შენა ხარ, გულს როგორ ავიყრი.

მოხუცებული მებატონე. (ღმობიერად). დაილოცა, ღმერთო, შენი სამართალი: გაუყრელს ვერაფერ ვერ გაჰყრის (შასრედნიკს). აბა, შენი ჭირი-მე, ერთი ქალაღი დაგვიწერეთ, ხელი მოეუწერო, თორემ (სარტყელს ორივე ხელით იბღერტს და ღიმილით) ლამის უკმელობით გავწყდე.

პოსრედნიკი. ეხლავ, ჩემო ბატონო! (შასრედნიკი სწერს მორიგების ქაღალდს და დაწერის შემდეგ ხმამაღლა ჰკითხულობს).

მოხუცებული მებატონე. ძალიან კარგი. (ჭრის მახლს). მე წერა არ ვიცი, აი ჩემი ხელი, ჩემ მაგიერ ხელი მოაწერე. (მებატონე ხელს აწერს). ეხლა ხომ შეგვიძლიან, შინ წავიდეთ.

პოსრედნიკი. შეგიძლიან წაბძანდეთ. მაღლობას მოგახსენებთ მშვიდობიანად მორიგებისათვის.

გასაგონადაც სასიამოვნოა მაგისტანა სიტყვობითი მეზობლობა, როგორიც თქვენა გქონიათ.

მოხუცებული მებატონე. მაგას ნუ ბძანებთ, —სასარგებლოა, სასარგებლო, თორემ ჩემს სიტყვას მოიგონებთ. (გლეს მხაჩუჯად). წამო, იაკო, ერთი ჩვენ კაკალ ქვეშ ჩაესხდეთ და ერთი კიდეც ხელახლად დავიძახოთ მე და შენ: „ბატონისა ვარ ლაღი ყმა, მტერო, არ შეგეპოვები“-თქო და სხვამ რაც უნდა სთქვას. მშვიდობით! (გლესიჭა და მოხუცებული მებატონეც გადიან).

პოსრედნიკი. (შესაშე გლესს). შენ ამათი (უჩუკებს ქვრივის მაზღზედ) ნაყმევი არა ხარ?

მესამე გლეხი. ჰაი, ჰაი რომ მაგათი ვარ.

ქვრივი. (თითქო თავის თავს ელაპარაკება მწყურებად). უი ამ დღის მნახველს! ნაყმევიო და არა ყმაო!.. ღმერთო! რას შეგვასწარ!..

პოსრედნიკი. ეს თქვენი ნაყმევი მოგახსენებთ, რომ ამ წლის თებერვალში სამის დღის მიწა ჩამოგირთმევიათ.

ქვრივის მაზლი. მართალია. ჩემია და ჩამოვართვი ყოვლად მოწყალე ხელმწიფის ბძანებითა.

პოსრედნიკი. სწორედ ვერ შეგიტყვიათ: გა მოცხადების დღის აქედ მებატონეს მთავრობამ ნება არ მისცა, რომ გლესს ჩამოართოს რამე. ვიდრე დებულების ოქმი დაიწერება, იმ დრომდე გლესს ის უნდა ეჭიროს, რაცა სჭერია.

ქვრივის მაზლი. ოქმი დიდი ხანია, თქვენმა მზემ, დაწერილი მაქვს და ყუთშიაც მიდევს. მეფე

ერეკლეს ოქმია. რომ გაშალოთ, ამ ოთახს თავი-
დამ ბოლომდინ გასწვდება, თორმეტი მეფედ მეფის
ბექელი აზის, ხონთქარსაც ხელი უწერია. აი თო-
რემ ჩემმა რძალმა კარგად იცის.

ქვრივი. როგორ არ ვიცი! იმითი გვიდგა სუ-
ლი, თორემ ჩვენ რა ვიქნებოდით. ის რა არა
გვქონდეს, ხომ სულ ყველაფერს ჩამოგვაცლიდით
და ამ დასამიწებს მისცემდით.

პოსრედნიკი. მე მაგ ოქმს არ მოგახსენებთ.

ქვრივის მაზლი. სხვა ოქმი კი სწორედ მო-
გახსენო, ჩვენ არა გვაქვს. არა, ჩემო რძალო, მგო-
ნია, არა გვაქვს.

პოსრედნიკი. რასაკვირველია ის ოქმი, რო-
მელსაც მე მოგახსენებთ, თქვენ არ გექნებათ. ეხლა უნ-
და დაიწეროს. იმას დებულების ოქმს ეძახიან, რო-
მელშიაც გამოცხადებული უნდა იყოს, თქვენგან რა
ერგება გლესს და გლესისაგან რა გარდასახადი გერ-
გებათ თქვენ.

ქვრივის მაზლი. თქვენც არ მამიკვდეთ; ჩემ-
გან გლესს არა ერგოს-რა, და თუ იმისგან მარგუ-
ნებთ რასმეს, ეგ თქვენ იცით. ქალაღდის დაწერიო
რომ არ შეგაწუხოთ, განა უქალაღდოდ კი არ
დაგჯერდებით? ერგოს რამე!.. რა უნდა ერგოს ჩემს
ყმასა ჩემგანა? რა ჩემი ძმა არის? შენც არ მომი-
კვდე, მე ახალი ოქმი არ ვინდობო. აბა რა? მეფე
ერეკლეს ოქმი იქით მიაგდეო და ახალი დაწერეო.
ყოვლად მოწყალე ხელმწიფემ ინება, ყმა გაანთავი-
სუფლა; მიწაო, ბძანა, ბატონისა არისო. მე ჩემი

ჩამაბარეთ, მაგას თავისი თავისუფლება მიეცით-
აღარც ოქმი და აღარც დავიდარაბა. მშვიდობით
და გამარჯვებით. არა, ჩემო რძალო?

ქვრივი. დიად, თქვენმა მზემ! თუ მართალი
გნებავთ, მართალიც ეგ არის.

პოსრედნიკი. მცირე მამულიანი მებატონე
ხომ არა ბძანდებით? სულ რამდენი დღის მიწა გე-
ქნებათ?

ქვრივის მაზლი. (ასე გგონია ეწეინაო). მცირე
მამულიანი რად ვიქნები? (ტრაბახობით). მე, სულ
ცოტა რომ ვსთქვა, ერთი ოთხას-ხუთასიოდ დღისა
მეტი მაინც მექნება.

ქვრივი. (პოსრედნიკს) წიგნში ჩაწერეთ, შენი
ჭირიმე, ჩემის ობლების ნუგეშო, რომ ნახევარი ჩე-
მის ობლებისა არის.

ქვრივის მაზლი. ახლა, ჩემო რძალო, რა არი,
მაშინვე პირში მივარდები ხოლმე კაცსა. (ჩუმად).
ვატყუებ.

ქვრივი. (ჩუმად). მეტყოდი, შე დალოცვილო,
ხმას ამოვიღებდი? (ხმამაღლა). დიად, მარტო მაგის
წილად ხუთასისა რომ არ იყოს, არც კი ბევრით
ნაკლები იქნება. მაგრამ მაინც და მაინც კი ერთი
მაგოდენა ჩემს ობლებს უნდა ერგოს. წიგნში ჩა-
წერე, შენი ჭირიმე, რომ მთავრობამ იცოდეს.

პოსრედნიკი. მე იმისთვისა გკითხეთ, რომ, თუ
ვინიცობაა სამოცს დღეზედ მეტი არ გექნებოდათ,
მაშინ ნება გქონდათ ამ ორის წლის შემდეგ თქვე-
ნის ნაყმევებისათვის ჩამოგერთოთ მიწები სრულიად.

და ეხლა კი ჩამორთმევა მაინც და მაინც არ შეიძლება.

ქვრივის მაზლი (წერამათ). რა არის, ჩემო რძალო, პირში მომეარდები ხოლმე და ადამიანს სიტყვას არ მოათქვამინებ. აბა სადა გვაქვს ოთხას-ხუთასი დღისა, რომ მოჰყვები ხოლმე.

ქვრივი. მერე ვინ ამბობს, რომ გვაქვსო? არც ხუთასისა იქნება და არც ოც-და-ათისა, ორივეს წილს მოგახსენებ. ხუ...თა...სი კი არა! ნეტავი იყოს და დაე ამ დასამიწებსაც ჰრგებოდათ.

პოსრედნიკი. მაგას მერეც გამოვიძიებთ. ეხლა კი თქვენ ის სამის დღის მიწა თქვენს ნაყმევს ისევ უნდა დაუბრუნოთ.

ქვრივის მაზლი. რატომ? მიწა ხომ ჩემია. ასე არ ინება ყოვლად მოწყალე ხელმწიფემ?

პოსრედნიკი. დიად, თქვენია.

ქვრივის მაზლი. თუ ჩემია, მევე მამეცით; მინდა, რომ ჩემი იყოს. მე მინდა, ჩემი მიწა მევე მოვიხმარო. ხათაბალაა, შენია და შენი კი ნუ იქნებაო, გაგონილა!

პოსრედნიკი. თქვენია, მაგრამ მთავრობამ გლეხის ნაჭერი მიწები ისევ გლეხს მისცა სახმარებლად, რომ თავის ცოლშვილი გამოკვებოს, ხელმწიფისა და მეზატონის ხარჯს გაუძღვეს და თქვენ კი, იმის ნიშნად რომ მიწები თქვენია, დაწესებული გარდასახადი უნდა მოგართოს.

ქვრივის მაზლი. არ მესმის. ერთი ეს მიბძანე: მიწა ვისია?

პოსრედნიკი. მოგახსენებთ, მებატონისა-მეთქი.

ქვრივის მაზლი. თუ მებატონისაა, გლევს რა-
ლად აძლევთ? მაშ სახელი ჩემი ყოფილა და სახრა-
ვი კი იმისი. ჰო, ეხლა კი მივხვდი, რაღას მაწვა-
ლებ, შე დალოცვილო, აგრე მეტყოდი, რომ შე-
ნი არ არის-თქო.

პოსრედნიკი. (მოთმინებილამ გამოხუფსვით). ერ-
თის სიტყვით, ის სამის დღის მიწა, რომელიც
თქვენ, თქვენისავე სიტყვით, ამ თებერვალში ჩამო-
გირთმევიათ, გლევს უნდა დაუბრუნოთ.

ქვრივის მაზლი. მაშ ის მიწა სწორედ უნდა
დაუბრუნდეს?

პოსრედნიკი. ყოვლის უარის უთქმელადა და
თუ ჩამოსართმევია, თითონ კანონი ჩამოართმევს
თავის დროზედ.

ქვრივი. (თავის მაზლს). აკი გითხარ, დაბალი
ლობე გნახა-მეთქი. რატომ იმ გლევს კაცს არ დაუ-
ბრუნა ვენახი, თუ აგრეა?

ქვრივის მაზლი. მე, მგონია, კანონი დიდისა
და პატარისათვის ერთი უნდა იყოს. წედან იმ გლევს
უბძანე: რაკი ბატონს ვენახი ჩამოუერთმევია, არა
გეშველება-რაო, — და ეხლა მე მიბრძანებ: რაკი ჩა-
მოგირთმევია, უნდა დაუბრუნოვო. ეს სადაური სა-
მართალია?

პოსრედნიკი. იქ სხვა გარემოება იყო და აქ
სხვა არის.

ქვრივის მაზლი. სულაც არა. იქაც ჩამორ-
თმევია და აქაც. იქ უფრო ძნელიც არის, რომ კაცს

გაშენებული ვენახი ჩამოართოს კაცმა და ჩემს კაცს კი ჩემს საკუთარს ცარიელს სახნავ მიწაზედ რა ოფლი დახარჯვია. არა, ჩემო რძალო?

ქვრივი. დიად, თქვენმა მზემ, თუ მართალი გინდათ, მართალიც ეგ არის.

პოსრედნიკი ეგ ხომ აგრეა, მაგრამ ის კი დაგავიწყდათ, რომ იქ უწინვე ყოფილა ჩამორთმეული, აქ კი გამოცხადების შემდეგ.

ქვრივის მაზლი. (თითქმის გაუხარდა). დიად, კარგი და პატიოსანი! ეგ კარგად ბძანე. მანდ დავდგეთ. მე ჯვარზედ და სახარებაზედ დავიფიცავ, რომ, როცა მე ის მიწა ჩამოვართვი, გამოცხადებული არ იყო ბატონ-ყმობის გადავარდნა. ჩვენკენ მაგის ჩამიჩუმიც არა ყოფილა.

პოსრედნიკი. გამოცხადება იყო 1864 წ. გიორგობის რეასა.

ქვრივის მაზლი. აი ქალაქში რომ გამოაცხადეს?

პოსრედნიკი. დიად.

ქვრივის მაზლი. მეც მაგას მოგახსენებ, რომ მაშინ მე იქ არა ვყოფილვარ, ეს ერთი შვილი მყავს—უკაცრაოდ, რომ თქვენთან ვიფიცავ—ის ერთად-ერთი შვილი არ მომიკვდება, მაშინ მე იქ არა გხლებივარ. აი თუნდა, კარგია მოწამეც აქვე მყავს, ჩემს რძალსა ჰკითხეთ. არა, ჩემო რძალო?

ქვრივი. დიად სწორე ბძანებაა. განა არა, მე კიდევ ვუთხარი: ჩემო მაზლო, წავიდეთ-მეთქი, წავიდეთ-მეთქი, ჩემო მაზლო! ჩვენც ყმები გვყავს,

ერთი შეეიტყოთ, რა ამბავია-მეთქი. ახლა ხომ მოგეხსენებათ ჩვენი ქართველების ამბავი, დაზარდა, არ წამოვიდა. ბოლოს კი დახე, დედაკაცის ჭკვას რომ არ აჰყვა, რა კარგად გამოვიდა. რაკი რომ გამოუცხადებდნენ, მიწას გლეხს ხომ ვეღარ წაართმევდა.

ქვრივის მამული. (თავმოწონედ). მე კი არ ვიცი! კაცს შორმხედველობა უნდა ჰქონდეს!.. განა არა, ზედ გადამაკვდა ჩემი რძალი და მაინც არ წავედი.

პოსრედნიკი. შესაძლოა, რომ იქ არ ჰყოფილიყავთ. მერე მაგით რაო?

ქვრივის მამული. ისა, რომ მე არ გამომცხადებია, მგონი ცხადია.

პოსრედნიკი. თქვენ გამოგცხადებიან, თუ არ გამოგცხადებიან, ეგ კანონისათვის სულ ერთია. მხოლოდ ამას მოგახსენებთ, რომ გიორგობის რვას, 1864 წ. აქედ არა მებატონეს ნება არა აქვს გლეხს ჩამოართოს რამე.

ქვრივის მამული. ეჰ, თქვე დალოცვილო, კანონი თქვენს ხელშია, და როგორც გინდათ, ისე ატრიალებთ.

ქვრივი. ოღონდაც, ოღონდაც!..

პოსრედნიკი. მე განაჩენს დავწერ და, თუ უკანონობას რასმეს ჰხედავთ, ზედ დააწერეთ, რომ კმაყოფილი არა ხართ და მერე იჩივლეთ.

ქვრივი. ბევრს რასმეს ვხედავთ, მაგრამ გამგონი ვინ არის?

ქვრივის მაზლი. ეჰ შე დალოცვილო, სად ვიჩიელო? ასე გგონია შეიდი შკოლა გამეთავებინოს, ჩემს გვარს ძლივ დავწერ ხოლმე. აძლევთ, მიეცით, ღმერთმა მშვიდობა მოგცეთ. (ქვრიავს). შენ კი მიყავ ეს საქმე. ბებრუხანავ! მაშინვე კი მიმოწმა—ხუთასი ღლისაო. სადა გვაქვს ხუთასი ღლისა? აბა სადა გვაქვს?

ქვრივი. რაო, ბებრუხანაო! უი შენ თვალეbs!.. აი კარგია, რომ მოწამე მყვანდა. (ზოსრედნიკს). ჯერ ამან არა სთქვა, თქვენი კირიმე, ხუთასი ღლისაო (ზოსრედნიკს სიცილი მისდის). არა, ნუ კი იცინით, სწორედ ბრძანეთ: ამან არა სთქვა? ამ ნიშნით, მე სიტყვა მოფუტერი კიდეც: ნახევარი ჩემის ობლები-საამეთქი. მერე, როცა მაგანა სთქვა—სადა გვაქვს მაგდენიო, აკი მეცა ვთქვი—სადა გვაქვს-მეთქი. ესე არ იყო?

ქვრივის მაზლი. ესე იყო, თუ არ იყო, მე ვიცი შენი!.. (გაჯაფრებული გადის).

ქვრივი. (წამოხტება და კარებიდან მისძახის) შენ იცი, მე ვიცი ყურებზედ ხახვს დამაჭრი, ბაიყუშის ბაიყუშო! (შემობრუნდება და ზოსრედნიკს) საშინელი ცრუ რამ არის ეგ წყეულ-შეჩვენებული. არ გამო-მცხადებიაო! სტყუის, თქვენმა მზემ, გამოსცხადე-ბია კიდეც და ყველაფერი. მაგისაგან გლებ-კაცებს მოსვენება არა აქვთ. მე რომ თქვენი ვიყო, ციხე-ში ჩავსამევიწებდი, ერთი ბუნტი კაცია, ავის პი-

რის პატრონი არ გამომცხადებიაო!.. თქვენც ლა-
მაზად მიუხვდით. მგონი, მე რომ განიშნეთ ტყუის-
მეთქი, მაშინ მიუხვდით. ვის ატყუებს? თქვენ გა-
ტყუებთ! აი ეგ მურტალი, ეგა!.. კარგად უყავით,
რომ გაამტყუნეთ. მაგისტანა კაცს ეგრე უნდა.
(დახლა ხმით) ეგ, სწორედ მოგახსენო, ქურდიც
არის, საციმბირაო.

პოსრედნიკი. მაგას თავი დაანებეთ, თქვენ
თქვენი საჩივარი ბრძანეთ.

ქვრივი. (წამოდგება ფეხზედ სკამიდან და მჩუ-
წყბით). ახლა მე მოგახსენო, ჩემო დიდებულო ხელ-
მწიფევ, ბრძენო და ბრძენთა ბრძენო, ქვრივ-ოხრის
გამკითხავო, ობოლთა მწყალობელო, მაღალო და
ხეიანო, უხვო და მდაბალო! ამ ორი კვირის წი-
ნად ჩემმა ნაყმევმა თავისი გომბიო გოგო გაათხო-
ვა, ერთ ვიღაც ოხერს მისცა, ერთ თავისთანა მუ-
ტრუკს. მივუგზავნე ჩემი გოგო და შევეუთვალე:
ახლა, ქალს რომ ათხოვებ, საჩექმეს არა ნაღვლობ-
მეთქი. ყურიც არ შეებღერტა. ახლა მე თითონ მი-
ვუვარდი და ვუთხარი: საჩექმეზედ რას ამბობ? წა-
დიო, საიღამაც მოთრეულხარ, იქავაო, სწორედ ამ
სიტყვით მიპასუხა, თქვენზედ მიწა არ მენახოს. აბა
ჩემი მაზლი ხომ არა ვარ ან იმისი გომბიო ცოლის
ამხანაგი, რომ ტყუილი მოგახსენო: სწორედ ეგრე
მითხრა. ეგ კიდევ არაფერი. შემოიყარა, ბატონო,
ჩემ წინ დოინჯი მუხრან-ბატონივით, ამიწია ჩემ
თვალ-წინ და დამიწია მხრები, ჩემ წინ, ჩემ წინ,
თქვენმა მზემ. აბა, თქვენი კირიმე, ეხლა რომ მა-

გაებს მეუბნება და მაგაებს სჩადის, მეფე ვახტანგის კანონებს და რჯულს არღვევს, მერე რალასა იქს, როცა თავისუფლება, ღმერთმა კი ნუ დაასწროს, როცა თავისუფლება უფრო ძვლებში გაუჯდება. არა თქვენვე თქვენის მაღალ გონიერებითა ბძანეთ: მერე რალასა იქს? მე რომ თქვენი ვიყო, აბა ჩემგან ქვეა რად გესწავლებათ, მაგრამ მე რომ თქვენი ვიყო, იმას ერთი ლამაზად მივტყუბდი რუსულის წკებლითა, იმსაჩეკმეს ერთი-ორად წავარამევდი და მომიგდებდი მე საცოდავსა, ერთს ქვრივ-ოხერს, ობლების პატრონს. მაღლიც მაღლად ჩაგეთვლებოდათ და მეც ქვრივ-ოხერს მეფე ვახტანგისაგან დაწესებულს, დაბეჭდილს და დამტკიცებულს კუთენილს მიბოძებდით და თქვენის გაჩენის დღეს მალოცვინებდით. იმას კი ერთ ლაზათიანად მივჯოხავდი, რომ მეორედ აღარ გაებედნა, თორემ ერთი ბუნტი კაცია. ეგენი, ჩემო დიდებულო ხელმწიფევე, ღორის ტილივით არიან, ფეხზედ რომ დაისვათ, თავზედ აგაცოცდებიან. თქვენ მაგათ კარგად არ იცნობთ, ო თქვენმა მზემ. (ამ დროს შემოვა ამ ქვრივის ხაემუვი. ქვრივი დაინახავს თუ არა, სიტყვას გასწევტეს და გაკაზასკუდი შეუტყეს გლეხსა) რაო, რისთვის მოეთრივე, შე ძაღლის ნათრევეო! აიდგით განა ენა! დამაცადე, თუ შენი ცოლი, ის გველის წიწილა, ძაღლებს არ ვათრევინო.

გლეხი. აი, შენი ჰირიმე, ამისათვის გიახელო. აღარა გვაქვს, ბატონო, ამისაგან მოსვენება. აქაო და ხელმწიფემ რად გაგანთავისუფლათო, ლამის

ლანძღვითა და თრევით მთელი სოფელი აჰყაროს. ხელმწიფემ გაგვანთავისუფლა, ჩვენი რა ბრალია!..

ქვრივი. მაშ ვისი ბრალია, მაშ ვისი ბრალია! (ზასრქდნიკს) სწორედ ამათი ბრალია, თქვენზე მიწა არ მენახოს! (გლეხს) არზა არზაზედ რომ გააქრელეთ და ჩუმ-ჩუმად სამართალში დაძვრებით — ბატონები აღარ გვინდაო, მითამ არ ვიცით, განა!.. აი შე წუწყის შვილო! რაო? მითამ ჩვენ წავედით და ვითხოვეთ: ყმები ჩამოგვართვითო! (ზასრქდნიკს) მე რომ თქვენი ვიყო, ამ სიცრუეისათვის ციმბირში დავაკარგვინებდი. დახე, ჩვენ გვაბრალებს, ქვეყნის ცოდვა ჩვენ უნდა დაგვადვას კისერზედ! ბუნტია, მა რა არის? ო, თქვენმა მზემ, ბუნტია!..

გლეხი (ხეყნით ზასრქდნიკს) ერთი წამალი რამ დამდევი, აგრემც ღმერთი გადღეგრძელებდეს. ერთი ამას კი მომაშორეთ და, რაც გნებავდეთ, ის მიყავი. ამის წყევლისა და ქოქვისაგან სოფელს კი ველარ უხეირნია და. წამოხტება დილით, გამოვა დერეფანში, ამვლელს და ჩამომვლელს სწყევლის და თან მისძახის ხოლმე: გიხარიანთ განაო, გიხარიანთ განაო! აი თქვე ასეთებო, აი თქვე ისეთებოო. მენა ხომ რაღა? დღე არ გავა, ცოლ-შვილი არ დამიწიოკოს. ერთი ღმერთი გადღეგრძელებდეს, გადამასახლეთ საითმე და ამ ჯოჯოხეთს კი მამარჩინეთ.

ქვრივი. (შეტკვით) რაო? გადაგასახლონ? ვი-

ნა? ვის შეუძლიან შენ გადაგასახლოს? მაშ მეფე-
ერეკლეს ხსენება ქვეყანაზედ აღარა ყოფილა; მაშ
იმისაგან ბოძებულს თორმეტ მეფეთ მეფის ბექ-
დიანს ოქმსა ძალა აღარა ჰქონია. აბა იქა სწერი-
ხარ, რომ შენ შენის შესავლითა და გასავლითა ჩე-
მი ყურ-მოჭრილი ყმა ხარ. თუნდა რომ აქავ შუა-
ზედ გასქდე, ეგრეა.

გლეხი. აღარა ვართ, ქალბატონო, თქვენი
ყმები, არა და არა.

ქვრივი. უი, შე ძაღლის ნაშენო, იქ ჩემ სა-
ნებზეში ჩაგარჩობ მურა ძაღლსავითა! (ზოსრედნიკს)
არა, მოწყალო ხელმწიფევ, თუ ეხლა ეგენი არიან
ჩვენი ბატონები, ერთი გვიბძანეთ, თუ არა და,
რახედ მალანძღვინებთ, თქვე დალოცვილიშვილო,
ამ დროულს დედაკაცს, პატიოსანის აზნაურიშვი-
ლის მეუღლესა. ამ ძაღლის ნაშენისაგან როგორ
უნდა მეკადრებოდეს, რომ ეგ მეუბნებოდეს—თქვე-
ნი ყმა აღარა ვარო.

ზოსრედნიკი. (გულზედ მოსუდი) მე მაგ უშვე-
რისა და ურიგო ლაპარაკისათვის თქვენ, თქვენო
კეთილშობილებავ, ჯარიმად სამს მანეთს გახდევინ-
ებთ და თუ კიდევ არ მოიშლით, სამართალში მი-
გცემთ. მოთმინებიდამ გამოგყევართ.

ქვრივი (მართლა შემკრთადა). რადა, ჩემო დი-
დებულო ხელმწიფევ, მე თქვენთვის ცუდი სიტყვა
არ მომიხსენებია. მე ამ პირუტყვს ვეუბნები. ნუ
ინებეთ გაჯავრება, ჩემო მაღალო ხელმწიფევ! სამი

მანეთი არა ბძანეთ, აი იმ ჩემს გლეხს ერთი სამად საჩექმე წავართვათ, როგორც დალოცვილი მეფე ვახტანგის კანონი ბძანებს,—სამი მანეთი კი არა, ექვსი თქვენ ინებეთ. დანარჩენი მე მიბოძეთ. ღმერთმანი, კანონისა მორჩილი არა ვარ და! ეს გლეხი კი საშინელი მურტალი რამ არის. დახე, მე უნდა მეჩივლა და ამან არ დამასწრო!.. საკვირველია, საღ შეიტყობენ ხოლმე. ეს რაც ბატონ-ყმობის გადავარდნის ხმა ჩამოვარდა ქვეყანაზედ მეხად, ეს წუწკას შვილები სწორედ გულთ-მისნები შეიქნენ... იმ დღეს, აი დიდი წვიმები რომ გახლდა,—მიწურმა ბანმა ველარ დაიჭირა. გამოვედი გარედ—ეს ძაღლ.. კინალამ არ წამპდა—ეს გველ-ხოკერა იქავ ჩემთან ახლო დგას, დაუძახე და ისე ტკბილად დედა-შვილურად ვუთხარი: შვილო გიორგი-მეთქი, (გლეხს) ვაგიწყრეს წმინდა გიორგი, (პასკენიას) შვილო გიორგი-მეთქი, თქვენზედ მიწა არ მენახოს, სწორედ ამ სიტყვით. შვილო გიორგი-მეთქი. ჩემო კარგო და პატიოსანო-მეთქი, თქვენმა მზემ, სწორედ ამ სიტყვით, ერთი მოდი და შენის ლამაზ-ლამაზ მაღლიან თათებითა ნიჩაბი აიღე და ბანი დამიტკეპნე, შენებურადა, მითამ მე დედა ვარ-მეთქი და შენ ჩემი შვილი-მეთქი, აგრემც ღმერთი ჩემ დროულად მოგყრის-მეთქი. სწორედ ამ სიტყვით, თქვენმა მზემ.

ახლა, რა არის-მეთქი! (ნათუქრდება და ადუქსის სიტყვებს იგონებს და ვერ მოუგონია) ახლა, ბევრი რამ ისე ლამაზ-ლამაზი მარგალიტით სიტყვები ვუთხარი, ისე დედა-შვილურადა, როგორც მოგეხსენებათ ჩემი ამბავი—დაყვავებით და ლოლიობითა. მაგრამ რა? მგელს სახარება თუნდა წაუკითხე, თუნდა არა. მომყო, ბატონო, პირი—აი ამოემსოს მაგას შავი მიწით პირი—მომყო, ბატონო, პირი, ასე გამხადა, ასე გამხადა, რომ რაღა მოგახსენოთ. რა ვიცო, რაღები არ მაკადრა, თქვენზედ მიწა არ მენახოს. აბა ეგ მოსათმენია, მაგრამ, რაკი სახარებაში (გლეხს)—გაგიწყრეს იმის მადლი—(მოსრდნაჲს) რაკი სახარებაში სწერია,—მოთმინებითა თქვენითა მოიპოვეთ სული თქვენიო, მეც მოვითმინე, ავიკარ პირი. აბა, ხომ მოგეხსენებათ დარბაისელი კეთილ-შობილის დედა-კაცის ამბავი, ჩემს თავს რად ვაკადრებდი, რომ მაგ ძალღ... კიდევ კინაღამ არ წამომცდა—მაგ ორ-ფეხა მუტრუკს სიტყვით შევბმოდ. ავიკარი პირი. ეს კი ვუთხარი: კარგი, შვილო-მეთქი, ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს-მეთქი—სწორედ ამ სიტყვით, თქვენმა მზემ, ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს-მეთქი, გაუწყრეს მაგას ღმერთი. როგორც მოგეხსენებათ ჩემი ამბავი, ისე დედა-შვილურად ვუთხარი, მშვიდობიანად, მაგრამ რა? განა მავათზედ

ტბილი და გულ-მტკივნეული სიტყვა გასჭრის?!
 ესე გახლდათ, ჩემო მოწყალე ხელმწიფე! ეხლა
 მე ვიცი, თქვენ ამ უბედურის შვილს დააქვრინებთ,
 ციხეშიაც ჩასომთ, მაგრამ ამას კი გეხვეწებით—
 ბევრს ნუ აცემინებთ აზიზადა მყავს გაზდილი, მა-
 გას—ერთი ორმოც სამოციოდე რუსის წკებლა კი-
 რადაც და ლხინადაც თავ-საყრელად ეყოფა. რა
 ვქნა? ჩემი გაზდილია, მაინც მებრალება, გოხოვთ
 უმორჩილესად, მაგაზედ მეტს კი ნუ დააკვრევი-
 ნებთ. რაც უნდა იყოს მე ვეგენი, ვგ ვეელის წი-
 წილები მაინც ჩუმად მეგულებიან, შვილებსავით
 დაგვიზღია, დიდი სიბრალული მაქვს. ბევრს ნუ
 აცემინებთ. თუ სამოცი გეცოტავოთ, ერთი ოცი-
 ოდე კიდევ მოუმატეთ, არა უშავს-რა. მაგაზედ მეტს
 კი... აი მუხლ-მოდრეკითა გთხოვ—ნუ გადააქარ-
 ბებთ. ეს კია, რომ რუსს უნდა დააკვრევიოთ რო-
 ზგები, თორემ ქართველი, ხომ მოგეხსენებათ, მაგი-
 სთანებში ქალაჩუნა არის, ისე ვერ დაჰკრავს, რო-
 გორც ზაკონი და კანონია. ამასაც, თქვენმა მზემ,
 მაგისტვის ვამბობ, თორემ ცემა ცემაღ ჩაეთვლება
 და ვგ კი ისევ ისე ვირად დარჩება. კიდევ მეორე-
 დაც გაბედავს და იტყვის: დაე მცემონო, ხომ არ
 მეტკინებაო. და ეგრე გული წაუხდება და მაგის
 წახდენა მე არ მინდა, შვილივით გამიზღია; ჩემი

ამაგი ფუჟად ჩაივლის. ახლა, არ იქნება, რომ კი-
დეჲ ჩვენ მებატონეებმა არ ვიფიქროთ მაგათთვისა.
მაგ თ ხომ ღმერთმა თავისი ჭკვა არ მისცათ. (გლჱხს)
აი, დაგიდგა ეგ თვალი, ხომ ყელს გვაჭრევინებთ
ჩვენა, მაგრამ ჩვენ კიდევაც იმოდენა გულის ტკი-
ვილი გვაქვს თქვენი, რომ ჩვენს ზრუნვასა და
ცდას მაინც და მაინც არ გაკლებთ. (ხსრუნაჱს)
ეგრე თქვენს თავს ვენაცვალე, ოთხმოცი იყოს, მე-
ტი კი არა.

